

[Základní filosofické otázky a jejich určení]

[740317-7]

(12) (2) (PNP, 17. 3. 74 večer.)

Východiskem pro konstrukci filosofické systematiky je určení základních problémů, základních otázek současné filosofie. To lze zpočátku učinit zajisté jen heuristicky a odhadem, ale po provedení se jako v prověrce ukáže, zda náš odhad byl správný a naše určení dosti nosné. Základní filosofické otázky totiž nemají nějaké neměnné místo v hierarchii filosofické systematiky, ale jejich význam a jejich „základnost“ závisí jednak na dějinné chvíli, tj. na současné situaci v pokračujících dějinách myšlení, jednak na potřebách a nezbytnostech integrity, objímající životní zakotvenost v dané době a filosofickou reflexi, která nezůstává pozadu za současným stavem filosofického myšlení a zároveň představuje výraz oné zakotvenosti v její kritickou reflexi, tj. kritické posouzení a prověření, vedoucí k větší pročištěnosti onoho zakotvení i k realizaci jeho integrálního uplatnění v celém životě, inclusive myšlení. V závislosti na tom všem a na souhře (tj. na míře již dosažené integrity) všech uvedených složek a momentů nabývají někdy větší důležitosti jedny otázky nebo okruhy otázek, jindy zase jiné, ale někdy může určitá otázka vytrvat ve svém dominantním postavení i přes několikerou změnu a vystřídání otázek jiných. Zkrátka je to různé – a poznat, rozpoznat, jak to v dané chvíli s významností a základností takových otázek vypadá, představuje něco takového jako „rozpoznávání znamení časů“. Tak lze mít za to, že ačkoliv byl člověk významným problémem sám sobě vždy, je tomu tak dnes vrchovatou měrou a více než kdy jindy. Tím zároveň už je přesouván důraz na ty problémové okruhy, jež jeví tendenci znesnadnit řešení této první otázky, zastínit ji, interpretovat ji redukovaně nebo jinak deformovaně, anebo ji konečně převádět na jiné otázky, a tak ji odsunovat do postavení otázky druhotné a odvozené. Takovým problémem či okruhem problémů je v našem případě věda, a protože dnešní věda už je podstatně odlišná od vědy ještě na počátku novověku, ba dokonce ještě od vědy z počátku minulého století, neboť se stává stále víc závislou na technice a stává se dokonce jakýmsi druhem techniky, můžeme rovnou mluvit o okruhu problémů „věda a technika“, resp. „technika a věda“ (event. „technika inclusive věda“). Jiným stále významnějším okruhem problémů jsou otázky životního prostředí a budoucnosti Země jako základny života lidstva a života vůbec.